

بررسی اهمیت آموزش گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده در کتابهای درسی آموزش و پرورش

امیر محمد امینی حاجی آبادی

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، گرایش برنامه‌ریزی مقصد، دانشگاه یزد، گروه آموزشی جغرافیا

۶۶amahty۱۲۱@gmail.com

چکیده

محیط زیست موضوعی مهم و میان‌رشته‌ای است که از جنبه‌های گوناگون در زندگی مردمان یک جامعه مؤثر است. حفاظت از محیط زیست باید از کودکی در اذهان کودکان جای گیرد و تا نوجوانی و جوانی رشد داده و نهادینه شود. اندیشه، آگاهی، بینش و رفتار دانش‌آموزان در زمینه گردشگری در مناطق حفاظت شده و پارک‌های ملی، نیازمند ارتقاء و تغییر است. بسیاری از تحقیقات به‌حق به مباحث مهم توسعه، ترویج و آموزش محیط زیست پرداخته‌اند. این مطالعه که از نوع توصیفی، تحلیلی و کاربردی است با روش توصیفی و مقایسه‌ای به بررسی اهمیت آموزش و ترویج گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده در کتب درسی پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد آموزش مشارکت، اهمیت، ماهیت، مولفه‌ها، روشهای بهینه، فرصت‌ها و تهدیدهای گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده موضوع مهمی است که نیازمند بازنگری در کتب درسی و برنامه‌ریزی دست‌اندرکاران آموزش و پرورش در این زمینه است.

واژگان کلیدی: آموزش گردشگری، پارک‌های ملی، مناطق حفاظت شده، کتب درسی، آموزش و پرورش

مقدمه

یونسکو جهت‌گیری اصلی در آموزش محیط زیست را به دست آوردن مجموعه‌ای از دانشها، گرایشها، ارزشها و مهارتهایی می‌داند که دانش‌آموزان از طریق آن می‌توانند به صورت فردی و جمعی معضلات زیست‌محیطی را حل و فصل کنند. در واقع از نظر یونسکو آموزش محیط زیست یک فرآیند دائمی است که در طی آن دانش‌آموزان آگاهیها، ارزشها، گرایشها، مهارتها و

اولین همایش ملی
پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

تجارب لازم را در مورد محیط زیست پیرامون خود به دست می‌آورند و می‌توانند به کمک آن مسائل و مشکلات مرتبط با محیط زیست فعلی و آینده را حل کنند، همچنان که خواهند توانست نیازهای کنونی خود را بدون تهدید و به مخاطره افکندن منافع نسلهای آینده مرتفع سازند (۳). تحقیقات متعددی درباره لزوم حفظ و آموزش محیط زیست و چند مقاله و پایان‌نامه پیرامون سنجش میزان آگاهی دانش‌آموزان، معلمان، دانشگاهیان و مردم از پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده به رشته تحریر درآمده است؛ مانند: ارزیابی نگرش، دانش و رفتار محیط زیستی بازدیدکنندگان در پارک جنگلی النگ‌دره گرگان (۱۲)؛ بررسی نگرش و دانش محیط زیستی دانش‌آموزان پایه ششم، هفتم و هشتم در محیط‌های شهری و روستایی مطالعه موردی قزوین (۱۸)؛ بررسی اثربخشی آموزش محیط زیست بر نگرش و آگاهی افزایشی محیط زیستی در دانش‌آموزان مقطع پیش دبستانی (۲۱)؛ سنجش دانش و نگرش محیط زیستی دانش‌آموزان روستایی نمونه مطالعه شده: منطقه طرقله و شان‌دیز (۲۲)؛ ارزیابی نگرش و دانش محیط زیستی دانش‌آموزان سطح متوسطه پیرامون پارک ملی گلستان (۱۰)؛ دانش و نگرش زیست‌محیطی دانش‌آموزان ساکن در مناطق حفاظت شده خراسان جنوبی (۲) و بررسی نقش محتوای آموزشی کتاب مطالعات اجتماعی در توسعه اکوتوریسم و حفاظت محیط زیست، مطالعه موردی: دانش‌آموزان پایه نهم شهرستان ساوه (۲۸). این‌گونه تحقیقات و مانند آنها ضمن بیان آگاهی نسبی و تاثیر مثبت آموزش، نشانگر عدم توجه کافی یا ضعف آگاهی و شناخت دانش‌آموزان و دانشجویان و برخی از مردم و مسئولان از اهمیت پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده است. هر چند هیچ‌یک از این تحقیقات یاد شده اختصاصاً به مبحث مهم گردشگری در این مناطق توجه خاص و ویژه نداشته‌اند.

اهداف تحقیق

آموزش محیط زیست همواره و در همه جوامع از اهمیت بسیاری برخوردار بوده است. هدف اصلی تحقیق، بررسی متون مربوط به گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده در کتابهای درسی مدارس است. برای این منظور ضمن مراجعه به کتب درسی علوم تجربی و مطالعات اجتماعی در مقاطع مختلف و نیز کتاب انسان و محیط زیست پایه یازدهم مقطع دوم متوسطه و تحقیقات مربوط این تحقیق به آنها در پی یافتن میزان توجه به این موضوع خاص بوده است.

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش توصیفی، تحلیلی و مقایسه‌ای است. و به این منظور از ابزار کتابخانه‌ای و اسنادی استفاده شده است. برای این منظور از کتب درسی و تحقیقات انجام شده در این زمینه استفاده شده است.

آموزش محیط زیست و سواد زیست محیطی

یک تعریف از آموزش محیط زیست که در کنفرانس اتحادیه بین المللی حفاظت از طبیعت در نوادای امریکا مطرح شده عبارت است از: «فرایند شناسایی ارزش ها و توضیح مفاهیم با هدف ایجاد مهارت ها و نگرش های ضروری برای درک و احترام به روابط متقابل میان انسان ، فرهنگ او محیط زیست پیرامون اوست» (۳۳). بر طبق تعریف یونسکو «آموزش زیست محیطی فرایند شناسایی معیارها و مشخص کردن مفاهیم به منظور توسعه مهارت ها و روش های ضروری برای درک و پی بردن به ارتباط آن میان بشر است» (۳۶). ویلیام استاپس (۳۵) آموزش زیست محیطی را این گونه تعریف کرده است: «آموزش زیست محیطی فرآیندی است که هدف آن افزایش دانش و مهارتی که همه را چه به صورت فردی و چه به صورت گروهی در مورد محیط زیست و نحوه ی برخورد با آن حساس و نگران کند و آنان را برای حل درست مشکلات زیست محیطی و پرهیز از بروز مشکلات جدید راهنمایی کند». اس چی میدر (۳۴) در خصوص تعریف آموزش زیست محیطی چنین می گوید: «آموزش زیست محیطی کنش متقابل فعال بین انسان و طبیعت است که به سمت بهبود کیفیت و حیات برای همه موجودات زنده در حرکت است». سواد زیست محیطی بر اساس تعریف یونسکو، آموزش عملی پایه ای برای همه ی مردم است که برای آنها دانش، مهارت ها و انگیزه های مقدماتی فراهم می کند تا بتوانند نیازهای زیست محیطی خود را برطرف و به توسعه پایدار کمک کنند. (۱۴). برخی نیز آگاهی زیست محیطی را توانایی فرد در درک و ارزیابی اثر جامعه بر اکوسیستم می دانند و خاطر نشان می کنند آگاهی زیست محیطی در قالب درک مسائل زیست محیطی و منشا و پیامدهای آنها آشکار می شود (۱۱).

بررسی کتب درسی مدارس

میرزایی و خزایی (۳۱) در تحقیق خود پیرامون آموزه های زیست محیطی در کتب مطالعات اجتماعی آورده اند: «در کتب چهارگانه مطالعات اجتماعی مقطع ابتدایی با استفاده از مفاهیم و اصطلاحاتی نظیر زباله، بازیافت، آلودگی، مصرف بد آب، محیط زیست، زیستگاه و ... ارزش ها و هنجارهای زیست محیطی به کودکان آموزش داده می شود. همچنین در سه کتاب مطالعات اجتماعی در مقطع متوسطه اول شاهد گستردگی و تنوع مفاهیم و اصطلاحات مرتبط با موضوع هستیم و ارزش ها و هنجارهای زیست محیطی با کمک مفاهیمی مانند: حق، مسئولیت، مصرف گرایی، زیستگاه، تخریب زیستگاه، منطقه حفاظت شده، طبیعت گردی، سازمان حفاظت محیط زیست، محیط بانان، گردشگری، پارک های ملی، نهادهای بین المللی زیست محیطی، ارزش ها و هنجارهایی مانند اهمیت محیط زیست، تخریب محیط زیست، بهره وری، بهره وری سبز و ... روایت و آموزش داده می شود»، آنها معتقدند در کتب مطالعات اجتماعی بیشتر به دانش و شناخت توجه شده و لازم است به عواطف و مهارتها نیز توجه بیشتری صورت گیرد. به عنوان مثال باید اضافه کرد تنها در کتاب مطالعات هفتم به ممنوع بودن شکار و صید یا قطع درختان و از بین بردن گیاهان در این مناطق اشاره شده

اولین همایش ملی
پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

است. اسماعیل پور (۱) ضمن بررسی آموزش‌های زیست محیطی در کتب درسی سایر کشورها معتقد است: «کتب درسی مهمترین منبع آموزشی برای دانش‌آموزان در تمام نظامها هستند و البته در نظامهای متمرکز این اهمیت بیشتر است. با توجه به نگرانی‌های زیست‌محیطی و بروز مشکلات اساسی در این زمینه، آموزش مفاهیم زیست‌محیطی برای نسلی که قرار است آینده‌ساز جامعه باشند، اهمیت بسیار دارد». جوکار و مفخمی (۹) در مقاله‌ای پیرامون نهادینه کردن فرهنگ حفاظت از محیط زیست چنین می‌نویسند: «یکی از مهم‌ترین راهکارهای نهادینه کردن فرهنگ حفاظت از محیط زیست در دانش‌آموزان ایجاد فضای سبز مدارس به کمک دانش‌آموزان و گردش علمی و بازدید از مناطق آلوده می‌باشد. همچنین ارائه تصاویر واضح و جذاب زیست‌محیطی با هدف انتقال به دانش‌آموزان و تلاش معلمان برای افزایش انگیزه دانش‌آموزان به حفظ محیط زیست و تشویق معلمان فعال در زمینه محیط زیست از دیگر عوامل مهم در ارتقاء سطح فرهنگ نگهداری از محیط زیست در دانش‌آموزان است». ترابی زیارتگاهی (۷) می‌نویسد: «در کتابهای علوم تجربی دوره ابتدایی به مشکلات محیط زیست کم توجهی شده است. بیش‌ترین توجه در کتاب علوم تجربی پایه پنجم و کمترین توجه در کتاب علوم تجربی پایه چهارم نسبت به مشکلات محیط زیست شده است. در کتابهای علوم تجربی دوره ابتدایی در زمینه مشکلات محیط زیست، بیشترین توجه به مسئله خاک و کمترین توجه به مشکلات صوتی بوده است». گیلکی (۲۸) معتقد است: «نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل‌های آماری نشان داد که دانش، نگرش، انگیزه و رفتار دانش‌آموزان سال نهم در ارتباط با اکوتوریسم و حفاظت از محیط‌زیست پس از آموزش کتاب درسی مطالعات اجتماعی بیشتر از قبل از آموزش شده است. در واقع با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت تأثیر آموزش کتاب درسی مطالعات اجتماعی تأثیری مثبت و معنی‌دار بوده است». فاضلی و مهدوی (۲۶) در مقاله خود پیرامون بررسی کتاب‌های علوم تجربی به این نتیجه رسیده‌اند که: «بیش‌ترین توجه در کتاب علوم تجربی پایه هفتم و کم‌ترین توجه در کتاب علوم تجربی سوم ابتدایی نسبت به معضلات زیست محیطی شده است. به طور کلی در کتاب‌های علوم تجربی بیش‌ترین توجه به نقش انسان در محیط زیست و کم‌ترین توجه به آلودگی صوتی شده است. عظیمی (۲۲) در تحقیق خود به موضوع «راهبردها و راه کارهای آموزش محیط زیستی از خانواده تا دانشگاه» پرداخته است و معتقد است: «یکی از مهمترین اقدامات برای رفع مشکلات زیست محیطی، ارتقاء فرهنگ عمومی در این زمینه است که این خود نیازمند آموزش محیط زیست می‌باشد. ما محتاج آنیم که آگاهی‌های زیست محیطی را به صورت جزیی از معارف همگانی در آوریم با اصلاح ساختار نظام قوانین مدیریت و نظام آموزشی کشور و اصلاح کاربری‌های مختلف زمین و منابع استاندارد ها و ضوابط دقیق زیست محیطی در ارتباط با همه فعالیتها و در جهت توسعه پایدار حفظ منابع طبیعی را برای نسلهای حاضر و آینده تضمین نمائیم». تقی‌آبادی (۸) معتقد است: «آموزش اکوتوریسم به دلیل جذاب بودن و متنوع بودن آن برای دانش‌آموزان، استقبال آنها را به دنبال خواهد داشت که در نتیجه موجب افزایش آگاهی دانش‌آموزان در این زمینه خواهد شد، که به‌مرور زمان افزایش آگاهیها موجب تغییر در نگرش، و تغییر در نگرش، تغییر در رفتار و در نتیجه، ارتقاء فرهنگ حفاظت از محیط زیست و گردشگری را در بین آنها به دنبال خواهد

اولین همایش ملی
پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

داشت». محمودی و ویسی (۲۹) در مقاله خود به اهمیت توجه به بحث آموزش محیط زیست و به ویژه روشهای نوین آموزش و انتقال اطلاعات در مراکز آموزشی و آشنایی با روشهای ترویج این دانش در سطح محلی و ملی برای آگاهی مردم اشاره کرده‌اند. سالاران و همکارانش (۱۵) نیز در این زمینه به موضوع مدارس زیست محیطی و تجارب دنیا در آموزش حفاظت از محیط زیست به کودکان پرداخته‌اند. پرسته و همکاران او (۵) ضمن بررسی کتاب درسی انسان و محیط زیست پایه یازدهم به مباحث مربوط به بعد ظاهری، متن، تکالیف، سؤال‌ها، تصاویر، جداول، نمودارها، بحث، آیات، ارتقاء و ... در این کتاب پرداخته و نظرات دانش‌آموزان و معلمان را جویا شده است. تحقیقات دیگری هم در زمینه بررسی این کتاب انجام شده است (برای نمونه مراجعه کنید به منابع شماره‌های ۶ و ۱۳). البته در درس ۷ کتاب انسان و محیط زیست به اختصار به این مباحث توجه شده است: اهداف، توسعه، ابعاد، جاذبه‌ها، پیشینه، توسعه پایدار و برنامه‌ریزی گردشگری، گردشگری مسئولانه و نیز کاروانسراها، سیزده بدر، سفرنامه، بوم‌گردی، ویژگی‌ها و انواع آن و مناطق تحت حفاظت ایران توسط سازمان محیط زیست.

لزوم توجه به گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده در کتب درسی

آنچه در توسعه پایدار مدنظر است عبارت است از مجموعه شرایطی که منجر به وضعیت مطلوب می‌گردد و این هدف در سه زمینه زیستی، فرهنگی و اقتصادی دنبال می‌گردد. دیدگاه مدیریت محیطی بر پایه مدیریت منابع طبیعی بیان می‌کند که بشر نیاز به منابع طبیعی دارد و استفاده از این منابع طی سالیان طولانی باید میسر گردد. مناطق حفاظت شده یکی از مهمترین ابزار حفظ تنوع زیستی و خدمات اکوسیستم هستند و لزوم حفظ و بهره‌برداری بهینه از منابع آنها، از جمله ضرورت‌های توسعه پایدار محسوب می‌شود. بدین منظور حفاظت و پایش دائمی تغییرات مناطق حفاظت شده که از سرمایه‌های طبیعی ملی هر کشوری محسوب می‌شود، با هدف اتخاذ شیوه‌های مدیریتی مناسب و پیشگیری از ادامه روند عوامل مخرب ضروری است. آموزش آگاهی و توجه به ضوابط حاکم بر پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده از اصول اولیه حفظ این مناطق است که دانش‌آموزان باید از آنها اطلاع داشته باشند و عمل کنند. با توجه به بررسی‌ها و تحقیقات انجام شده مشخص می‌شود که در هیچیک از کتابهای درسی مدارس اختصاصاً به بحث مهم «گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده» توجه نشده است.

نتایج و پیشنهادات

در مطالعات گردشگری، توسعه پایدار گردشگری می‌بایست هسته مرکزی این‌گونه مطالعات قرار گیرد تا بهره‌برداری نادرست از این جاذبه‌ها، مشکلات آینده در زمینه برنامه‌ریزی محیطی را افزایش ندهد. شناخت بیشتر و بهتر راهکارهای گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده و جاذبه‌های آنها علاوه بر تأثیرات مثبت زیست محیطی، حفظ محیط زیست، و اثرات مثبت روحی و روانی، می‌تواند زمینه ساز ایجاد اشتغال و منبع درآمد برای مردم هر منطقه نیز باشد. بخش مهمی از ظرفیت‌های

اولین همایش ملی
پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

گردشگری ایران در مناطق تحت حفاظت قرار دارند؛ ولی بهره‌مندی هدفمندی از این قابلیت، در جهت توانمندسازی این مناطق و به تبع آن، توسعه منطقه‌ای در کشور صورت نگرفته است؛ تا جایی که بر اثر فشارهای انسانی و محیطی، به تدریج، شاهد از بین رفتن این گستره‌های خدادادی هستیم. این امر، ضرورت تدوین برنامه‌های جامع و اجرایی گردشگری متناسب با شرایط زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی هر منطقه تحت حفاظتی را گوشزد می‌کند. لازم است با یک نگاه تلفیقی، زیست محیطی - گردشگری) از تخریب بیشتر محیط زیست و منابع جنگلی جلوگیری شود و شاهد ایجاد محیطی سالم، پویا و پایدار برای جذب گردشگر باشیم. این مهم جز با آموزش‌های پایه و از طریق مدارس امکان پذیر نیست. منابع لازم برای تهیه متون درسی مناسب را باید دانشگاه‌ها در اختیار مؤلفان کتب درسی قرار دهند؛ در این زمینه نیز می‌توان گفت شاید کتب دانشگاهی که اختصاصاً و به تفصیل به گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده پرداخته باشند بسیار نادر است. تحقیقات و تجارب دیگر کشورها و مجامع بین‌المللی در این زمینه نیز بسیار کارساز خواهد بود که بعضاً مورد توجه قرار نگرفته است. با این وجود برخی از مقالات به صورت جزئی به مبحث گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده پرداخته‌اند که می‌توانند مورد استفاده مؤلفان کتب درسی قرار گیرند. (برای نمونه مراجعه کنید به منابع به شماره‌های: ۴، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۳۰ و ۳۲). با توجه به موارد فوق به نظر می‌رسد لازم است در کتاب‌های مربوط به محیط زیست در مقاطع مختلف تحصیلی، به مباحث خاص گردشگری در پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده توجه بیشتری شود و به معرفی، بیان شرایط، فرصت‌ها، تهدیدها، مشارکت‌ها و راهکارهای بهینه گردشگری در این مناطق پرداخته شود و الگوهایی در این زمینه ارائه گردد.

منابع و مراجع مورد استفاده

۱. اسماعیل‌پور، ف. ۱۳۹۸. آموزش‌های زیست‌محیطی در کتب درسی سایر کشورها، مجله رشد آموزش جغرافیا، دوره سی و چهارم، شماره ۲.
۲. الوانی، س. ۱۴۰۰، دانش و نگرش زیست‌محیطی دانش‌آموزان ساکن در مناطق حفاظت شده خراسان جنوبی، استاد راهنما: محمد اکبری پورنگ، دانشگاه بیرجند، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
۳. امینی، م.، ماشااللهی، ز. ۱۳۹۳. جایگاه مغفول آموزش محیط زیست در کتب درسی؛ مطالعه موردی: کتب علوم و تعلیمات اجتماعی مقطع راهنمایی. علوم تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز، پاییز و زمستان ۱۳۹۳، شماره ۹، صفحات ۸۲-۵۲.
۴. بازگیر، ر. و همکاران. ۱۴۰۰. ارائه الگوی توسعه طبیعت‌گردی کشور، جغرافیا و آمایش شهری منطقه ای، شماره ۳۸، صفحات ۶۲-۴۵.
۵. پرسته قمبوانی، ف.، حقیقی، ف.، رامین آزاد، م. ۱۳۹۸. آموزش محیط زیست و توسعه پایدار، شماره ۲۲، صفحات ۴۴-۲۵.

اولین همایش ملی
پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

۶. پریشانی، ن. و همکاران. ۱۳۹۵. بررسی وضعیت موجود و مطلوب اهداف کلی برنامه درسی آموزش محیط زیست دوره دوم متوسطه ایران بر اساس نظر متخصصان برنامه ریزی درسی و محیط زیست، پژوهش‌های آموزش و یادگیری، شماره ۲۴، صفحات ۴۷-۵۹.
۷. ترابی زیارتگاهی، ع. ۱۳۹۵. بررسی محتوای کتاب‌های علوم تجربی ابتدایی از لحاظ توجه به مولفه‌های محیط زیست، دومین همایش ملی پدافند غیر عامل در بخش‌های کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست با رویکرد توسعه پایدار، موسسه آموزش عالی مهر ارونند و مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار. صفحات ۳۴-۱۹.
۸. تقی‌آبادی، م. ۱۳۹۴. تأثیر آموزش اکوتوریسم در مدارس بر ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست و گردشگری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای گردشگری، استاد راهنما: برزین ضرغامی، دانشگاه علم و فرهنگ، دانشکده علوم گردشگری. ۱۴۶ صفحه.
۹. جوکار، ح.، مفخمی مهرآبادی، آ. ۱۳۹۴. نهادهای فرهنگی در حفاظت از محیط زیست در دانش‌آموزان، همایش ملی آموزش ابتدایی، معاونت ابتدایی وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش خراسان جنوبی. صفحات ۳۶۹۴-۳۶۹۴.
۱۰. حصاری، ع. ۱۴۰۱. ارزیابی نگرش و دانش محیط زیستی دانش‌آموزان سطح متوسطه پیرامون پارک ملی گلستان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: مزدک دریکی، موسسه آموزش عالی میلاد گلستان، گروه محیط زیست.
۱۱. خواجه شکوهی، ع. و همکاران. ۱۳۹۳. بررسی عوامل موثر بر آگاهی‌های زیست محیطی روستاییان، مطالعه‌ی موردی: دهستان جعفرق در شهرستان بینالود. پژوهش و برنامه ریزی روستایی. دانشگاه فردوسی مشهد. دوره ۴، شماره ۱، ص ۸۵-۹۵.
۱۲. دریکی، م.، کشمیری، ر. و بابویی، ص. ۱۴۰۰. ارزیابی نگرش، دانش و رفتار محیط زیستی بازدیدکنندگان در پارک جنگلی الگ‌دره گرگان، مطالعات محیط زیست، منابع طبیعی و توسعه پایدار تابستان ۱۴۰۰ شماره ۱۹، صفحات ۴۲-۳۳.
۱۳. رضایی، م. و زهیری، م. ۱۴۰۰. واکاوی محتوای کتاب درسی «انسان و محیط زیست» پایه یازدهم دوره متوسطه بر اساس مؤلفه‌های محیط‌زیستی به روش آنتروپی شانون، فصلنامه مطالعات علوم محیط زیست، دوره ۶، شماره ۲، صفحات ۳۷۱۹-۳۷۱۰.
۱۴. رضایی، م.، شبیری، م. ۱۳۹۳. رابطه میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات با سواد زیست محیطی دانشجویان، انسان و محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی تهران، دوره ۱۲، شماره ۴، صفحات ۵۸-۴۰.
۱۵. سالاران، ا. و همکاران. ۱۳۹۳. جستاری پیرامون مدارس زیست محیطی؛ مروری بر تجارب دنیا در آموزش حفاظت از محیط زیست به کودکان، چهارمین کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در نگهداشت انرژی، وزارت نفت، وزارت نیرو، سیویلیکا.
۱۶. سبحانی، پ.؛ اسماعیل‌زاده، ح. ۱۳۹۹. تأثیر تغییر اقلیم بر گردشگری در مناطق تحت حفاظت. موردشناسی: منطقه شکار ممنوع الوند. جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، شماره ۳۷، صفحات ۹۰-۶۵.
۱۷. سعیده، ا. ۱۴۰۰. دانش و نگرش زیست محیطی دانش‌آموزان ساکن در مناطق حفاظت شده خراسان جنوبی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: محمد اکبری بورنگ، دانشگاه بیرجند، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
۱۸. صفایی، میرکریمی، عقیلی و سعیدی. ۱۳۹۶. بررسی نگرش و دانش محیط زیستی دانش‌آموزان پایه ششم، هفتم و هشتم در محیط‌های شهری و روستایی. مطالعه موردی: قزوین. نشریه: پژوهش‌های محیط زیست سال: ۱۳۹۶ دوره: ۸ شماره: ۱۵ صفحات ۱۹۲-۱۷۹.

اولین همایش ملی
پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

۱۹. ضیایی، م.، میرزایی، ر. ۱۳۸۴. چالش‌های مدیریتی و توسعه گردشگری در مناطق تحت حفاظت سواحل جنوبی دریای خزر. مطالعه موردی پناهگاه حیات وحش میانکاله، مطالعات مدیریت گردشگری شماره ۱۰، صفحات ۳۴-۱.
۲۰. طالبی، م. و همکاران. ۱۳۹۷. طراحی شبکه جاده جنگلی به منظور توسعه گردشگری در منطقه حفاظت شده ارسباران با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی، سنجش از دور و سامانه اطلاعات جغرافیایی در منابع طبیعی، سال نهم، شماره ۱، صفحات ۱۱۲-۹۳.
۲۱. عسگری پور، ه. و همکاران. ۱۳۹۹. بررسی اثربخشی آموزش محیط زیست بر نگرش و آگاهی افزایشی محیط زیستی در دانش‌آموزان مقطع پیش دبستانی، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره: ۲۲، شماره: ۴، صفحات ۳۲۶-۳۱۵.
۲۲. عظیمی، م. ۱۳۸۹. آموزش محیط زیست: اقدام برای آینده پایدار، چهارمین سمینار پیل سوختی ایران، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، انجمن الکتروشمی ایران، سازمان انرژی‌های نو ایران.
۲۳. علوی‌پور، ف. و همکاران. ۱۳۹۵. سنجش دانش و نگرش محیط زیستی دانش‌آموزان روستایی. نمونه مطالعه شده: منطقه طرقله و شان‌دیز، پژوهش‌های روستایی، دوره ۷، شماره ۴، صفحات ۶۸۷-۶۷۵.
۲۴. علی قلی زاده فیروز جایی، ن.، قنبرزاده اشعری، آ. ۱۳۹۴. سنجش حمایت ساکنین روستایی از توسعه گردشگری در روستاهای مناطق جنگلی و عوامل موثر بر آن، برنامه ریزی و توسعه گردشگری، شماره ۱۵، صفحات ۱۸۸-۱۷۰.
۲۵. غیان، م.، هاشمی نژاد، آ. ۱۳۹۵. تحلیل انگیزاننده‌های مشارکت در توسعه گردشگری پایدار از دیدگاه ساکنان محلی منطقه حفاظت شده، جغرافیا. انجمن جغرافیایی ایران. شماره ۴۹ صفحات ۷۸-۶۱.
۲۶. فاضلی، ف.، مهدوی ایکدلو، ف. ۱۳۹۸. بررسی وضعیت محتوای زیست محیطی موجود در کتاب‌های درسی علوم تجربی دوره آموزش عمومی، علوم و تکنولوژی محیط زیست، شماره ۸۰، صفحات ۲۴۳-۲۲۹.
۲۷. قاسم پور، ح. ۱۳۹۴. برنامه ریزی راهبردی توسعه طبیعت گردی در مناطق تحت حفاظت استان ایلام. مورد مطالعه: محدوده ی آثار طبیعی - ملی دهلران. فرهنگ ایلام، شماره ۴۸ و ۴۹، صفحات ۲۰۴-۱۸۷.
۲۸. گیلکی، م. ۱۳۹۹. بررسی نقش محتوای آموزشی کتاب مطالعات اجتماعی در توسعه اکوتوریسم و حفاظت محیط زیست. مطالعه موردی: دانش‌آموزان پایه نهم شهرستان ساوه. پایان نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: صدیقه کیانی سلمی، دانشگاه کاشان، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین.
۲۹. محمودی، ح. و ویسی، ه. ۱۳۸۴. ترویج و آموزش محیط زیست رهیافتی در حفاظت اصولی از محیط زیست، علوم محیطی، شماره ۸، صفحات ۶۴-۵۵.
۳۰. مطهری، س. و کیانیان، م. ۱۳۹۸. گردشگری در مناطق حفاظت شده، پارک‌های ملی و جنگلی، چهارمین کنگره بین‌المللی توسعه کشاورزی، منابع طبیعی، محیط زیست و گردشگری ایران، دانشگاه هنر اسلامی تبریز.
۳۱. میرزایی، ج.، خزایی، ف. ۱۳۹۹. آموزه‌های زیست محیطی در کتب مطالعات اجتماعی؛ از بی‌توجهی تا صلاحیت و ضرورت، پژوهش در آموزش مطالعات اجتماعی، بهار ۱۳۹۹، شماره ۳. صفحات ۱۳۶-۱۱۳.

۳۲. نیک اندیش، ا و همکاران. ۱۳۹۸. ارزیابی مخاطرات محیط زیستی در جهت توسعه پایدار در پارک های ملی و مناطق حفاظت شده. مطالعه موردی: پارک ملی و منطقه حفاظت شده دز، جغرافیا و مخاطرات محیطی، شماره ۲۹، صفحات ۴۳-۶۳.
۳۳. همتی، ز و شبیری، م. ۱۳۹۵. بررسی وضعیت آموزش محیط زیست در کشور ایران و مقایسه آن با سایر کشورهای جهان، فصلنامه انسان و محیط زیست، شماره ۳۷، صفحات ۸۱-۶۱.
۳۴. Schirmer, J., ۲۰۱۱. Assessing Social Impact at the MacroScale. Environmental Impact Assessment Review, Vol ۳۱, pp. ۳۸۲-۳۹۱.
۳۵. Staps, W., B., ۱۹۸۹. An Instructional Program Approach to Environmental Education K-۱۲. Publish in World View on Science Education Edited by UN Wanchoo Oxford.
۳۶. UNESCO, ۱۹۹۰. Source Book in Environment Education FOR Secondary School Teachers. Pub by UNESCO Principal Regional Office for Asia and Pacific Bangkok.

Investigating the importance of tourism education in national parks and protected areas in education textbooks

Amir Mohammad Amini Hajiabadi

Master's student in geography and tourism planning, destination planning, Yazd University, Department of Geography

۶۶amahty۱۲۱@gmail.com

Abstract

Environment is an important and interdisciplinary subject that is effective in the lives of the people of a society from various aspects. Environmental protection should be placed in children's minds from childhood and should be developed and institutionalized until adolescence. Students'

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

thinking, awareness, insight and behavior in the field of tourism in protected areas and national parks need improvement and change. Many researches have rightly addressed the important topics of environmental development, promotion and education. This study, which is descriptive, analytical and applied, has investigated the importance of teaching and promoting tourism in national parks and protected areas in textbooks with a descriptive and comparative method. The results of the research show that teaching the participation, importance, nature, components, optimal methods, opportunities and threats of tourism in national parks and protected areas is an important issue that requires revision of textbooks and planning of education professionals. It is in this context.

Keywords: tourism education, national parks, protected areas, textbooks, education